

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анна Бондар,

здобувачка ступеня доктора філософії Інституту професійної освіти

НАПН України, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0003-1369-0282>

Анотація. Україна зазнала безліч викликів у процесі цифровізації освіти через пандемію COVID-19 та воєнні дії. Особливо це питання загострювалося через неготовність інфраструктури, обмеженість доступу до Інтернету, нестачу якісних електронних освітніх ресурсів та недостатню підготовку викладачів. Але все ж освітній процес адаптувався до різних форматів: онлайн, офлайн та змішаних. Не зважаючи на існуючі проблеми, Україна зробила значний крок у напрямку цифрової трансформації освіти, враховуючи складність воєнного контексту. У статті розкрито основні напрямки цифровізації професійної освіти в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію суверенної України.

Ключові слова: цифровізація освіти, платформи дистанційного навчання, навчання впродовж життя, цифрова компетентність.

PREREQUISITES AND PROCESSES OF DIGITALIZATION OF VOCATIONAL (VOCATION-TECHNICAL) EDUCATION IN UKRAINE

Anna Bondar,

PhD student of the Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. Ukraine has experienced many challenges in digitalizing education due to the COVID-19 pandemic and military operations. This issue was especially aggravated due to the unpreparedness of the infrastructure, limited access to the Internet, the lack of quality electronic educational resources, and insufficient training of teachers. However, the educational process has adapted to different formats: online, offline, and mixed. Despite the existing problems, Ukraine has taken a significant step in the direction of the digital transformation of education, considering the complexity of the military context. The article reveals the main directions of digitalization of professional education in the conditions of a full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of sovereign Ukraine.

Keywords: digital education, distance learning platforms, Lifelong learning, digital competence.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України створило безпрецедентні виклики для української освітньої галузі, й зокрема професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О). Розвиток системи П(ПТ)О України в умовах війни супроводжується загостренням ризиків, пов'язаних з впливом воєнних дій на соціально-економічне становище країни. Це стосується, насамперед, масштабних пошкоджень та руйнувань інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

За даними Міністерства освіти і науки (МОН) України станом на 1 серпня 2023 року російськими агресорами було зруйновано 13 закладів П(ПТ)О, 146 закладів мають пошкодження різного ступеня. МОН України створило інтерактивну мапу зруйнованих та пошкоджених закладів у розрізі областей нашої держави та м. Києва.

Крім масштабних руйнувань і пошкоджень інфраструктури закладів П(ПТ)О воєнні дії на території України спричинили й інші суттєві виклики для освітньої галузі, зокрема, – гостро постало питання створення безпечних умов навчання та доступності освіти для всіх учасників освітнього процесу. Через війну багато здобувачів освіти і педагогів втратили можливість повноцінно долучатися до навчального процесу, опинилися під загрозою

обстрілів в регіонах, де ведуться або потенційно можуть відбуватися бойові дії. Зазначені обставини потребували серйозної перебудови в організації освітнього процесу та забезпечення належних умов навчання в умовах війни, що зумовило переведення навчального процесу в дистанційний або змішаний формат і, відповідно, прискорило вирішення пов'язаних з цим питань, зокрема:

- покращення якості цифрової освіти;
- належного забезпечення гаджетами як учнів, так і педагогів;
- забезпечення розвитку цифрової інфраструктури і, зокрема, доступу до швидкісного Інтернету;
- розширення можливостей отримання онлайн-послуг та сервісів у сфері освіти (замовлення дубліката диплома у разі втрати оригіналу; отримання довідок, виписок та витягів з реєстрів тощо);
- забезпечення достовірної, актуальної інформації у сфері освіти, яка надходить в умовах реального часу.

Спираючись на практичний досвід, можна зазначити, що дистанційний освітній процес в закладах П(ПТ)О здійснюється у таких формах як: навчальні заняття, самостійна та індивідуальна робота, контрольні заходи. Дистанційні навчальні заняття проводяться у синхронному або асинхронному режимі.

Для проведення онлайн-занять у системі П(ПТ)О використовуються такі ресурси: дистанційні курси, веб-сайти, електронна пошта, форуми, блоги, online-чати (Viber, Telegram), теле- і відеоконференції, віртуальні класні кімнати, дашборди. Важливим освітнім інформаційним ресурсом для викладачів служать платформи дистанційного навчання.

Платформа дистанційного навчання – це програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання, метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізація навчання.

Задля втілення принципів навчання впродовж життя (lifelong learning), на замовлення Міністерства освіти і науки України, за підтримки Міжнародної організації праці, на основі «Всеукраїнської школи онлайн» спеціально для учнів П(ПТ)О, педагогів та всіх, хто хоче опанувати професійну кваліфікацію, було створено і введено в дію платформу для дистанційного, змішаного, синхронного та асинхронного навчання «Професійна освіта онлайн».

Презентація платформи «Професійна освіта онлайн» відбулася наприкінці грудня 2022 року. Станом на грудень 2023 року на платформі розміщено вже понад 100 онлайн курсів в 32 категоріях: за окремими професіями та предметами; короткі майстер-класи; короткострокові онлайн курси для розвитку педагогічної майстерності, розвитку або набуття соціальних компетентностей (soft skills).

Ресурси платформи «Професійна освіта онлайн» також відкривають широкі можливості для розвитку неформальної освіти та освіти дорослих. За рік функціонування платформи «Професійна освіта онлайн» її ресурсами скористалися 21,2 тис. споживачів. Запуск платформи дав поштовх розбудові дистанційного та змішаного навчання в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Попри зазначене, для забезпечення розвитку навчання впродовж життя (lifelong learning) з використанням неформальних форм освіти, в Україні набули значного поширення відкриті навчальні платформи.

Використання в Україні онлайн платформ в умовах війни сприяє полегшенню доступу до неформального дистанційного навчання тих категорій населення, які перебувають за кордоном, або залишаються на тимчасово окупованих територіях. Загалом, це сприяє поширенню практики отримання неформальної освіти, із здобуттям відповідних сертифікатів.

Серед найпопулярніших онлайн ресурсів для неформального дистанційного навчання в Україні є наступні: онлайн-платформа «Відкритий Університет Майдану» (ВУМ online), що пропонує більше як 30 сучасних тем для навчання, пов'язаних з персональним розвитком та реалізацією власного потенціалу; онлайн-платформа «Освітня платформа. Creative Practice», що спрямована на забезпечення можливостей для фахового та особистісного розвитку в сфері культури та дизайну. На платформі пропонується більше 35-ти безкоштовних курсів за 6-ма напрямками дизайну, вебдизайну, програмування, а також – європейські гранти для культурних та креативних проєктів, гранти Українського Фонду Стартапів; онлайн платформа Prometheus пропонує опанувати нові навички на онлайн-курсах від кращих викладачів. На платформі розміщено більше 350 курсів різноманітної тематики; національна онлайн-платформа «Дія. Цифрова освіта» пропонує курси для розвитку цифрової грамотності. Популярні теми: бізнес, програмування, підприємництво, кібербезпека, інформаційна грамотність. Надання відповідного сертифікату, тим, хто успішно пройшов підсумкове тестування, підтверджує здобуті навички та допоможе під час працевлаштування.

Враховуючи наведені факти, можна стверджувати, що функціонування в Україні відкритих навчальних платформ забезпечує широкі можливості для здобувачів освіти в плані набуття загальних та фахових компетентностей у процесі як формальної, так і неформальної освіти. Зазначене вказує на достатню поширеність практики використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі сучасної освіти, що стимулює застосування освітніх інновацій у процесі професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, опанування ними нових особистісних, соціальних та фахових навичок.

Водночас, варто зауважити, що суттєвими перешкодами у розвитку і поширенні технологій дистанційного і змішаного навчання в нашій державі на сьогоднішній день залишаються проблеми, пов'язані з викликами війни: часта відсутність джерел безперебійного живлення та інтернету; нестача/ недоступність персональних комп'ютерів (гаджетів) як для здобувачів освіти, так і для педагогів; відсутність належного мережевого обладнання, серверів, пристроїв для відеоконференц-зв'язку тощо.

Список посилань

Інститут освітньої аналітики. (2022). Освіта України в умовах воєнного стану. *Інформаційно-аналітичний збірник*, (с. 139).

Стойка, О. (2017). Програма дослідження цифровізації професійної підготовки вчителів в окремих країнах Європи. *Continuing professional education: theory and practice (Series: Pedagogical sciences) ISSUE, 2 (71)*.

Платформа дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн». <https://profosvita.online/>

Інформаційна платформа про наслідки руйнувань «Освіта під загрозою». (saveschools.in.ua)